

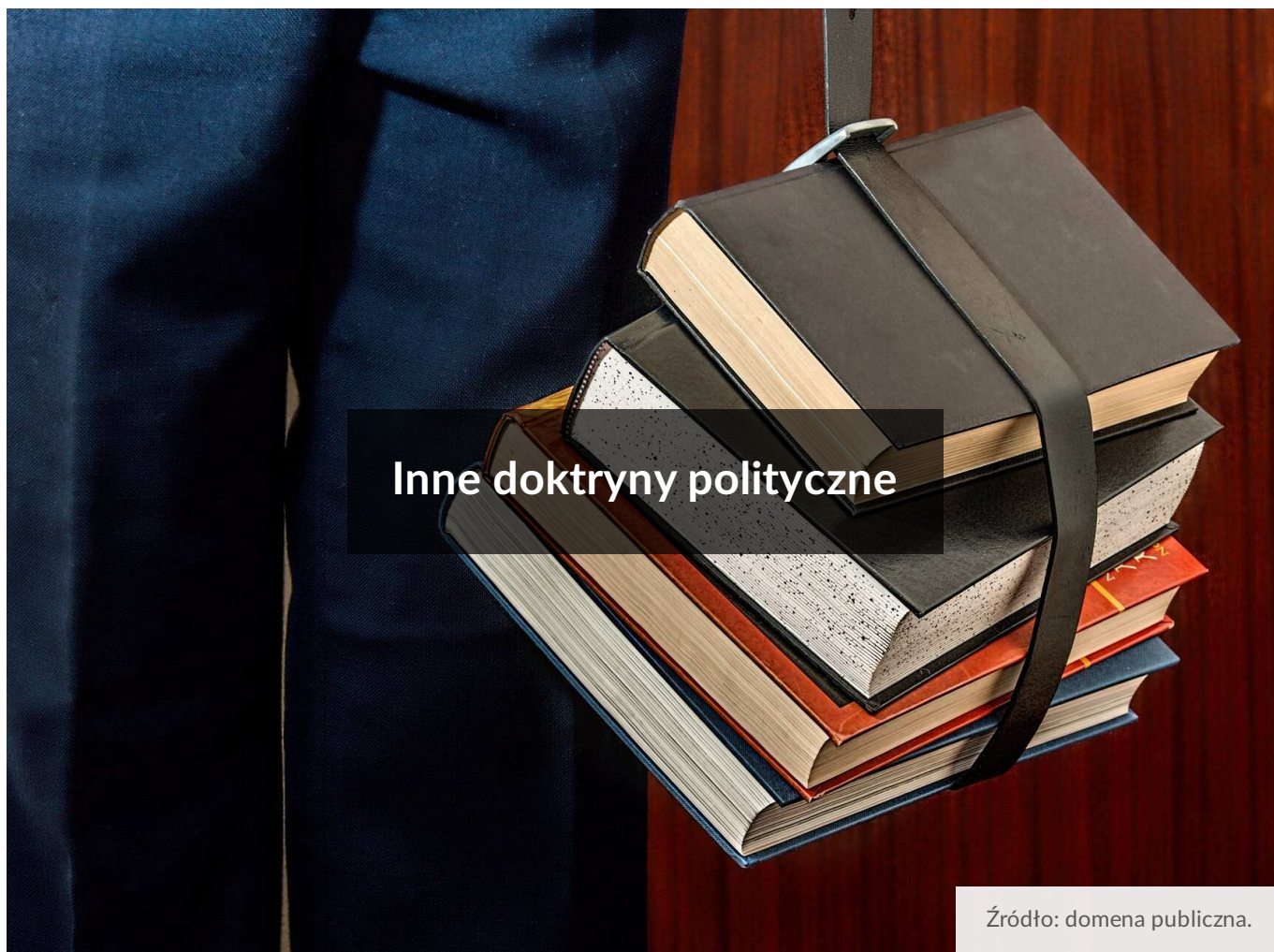
Inne doktryny polityczne

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: CBOS, *Polacy o źródłach energii, polityce energetycznej i stanie środowiska. Opinie i diagnozy nr 34*, dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 19.02.2020 r.].
- Źródło: Arkadiusz Indraszczyk, *Refleksje o „trzeciej drodze” – wielość propozycji i trudności ich zastosowania jako systemów ustrojowych*, dostępny w internecie: mhprl.pl [dostęp 22.02.2020 r.].

- Źródło: Jan Jachymek, *Ludowcowa koncepcja „trzeciej drogi”*, dostępny w internecie: mhpri.pl [dostęp 22.02.2020 r.].
- Źródło: Zofia Chyra-Rolicz, *Spółdzielczość jako element tożsamości ruchu ludowego*, dostępny w internecie: mhpri.pl [dostęp 22.02.2020 r.].
- Źródło: Marcin Kawa, *Co to jest GMO? Organizmy transgeniczne?*, 27.11.2004 r., dostępny w internecie: biotechnolog.pl [dostęp 22.02.2020 r.].
- Źródło: *Encyklopedia PWN: anarchizm*, dostępny w internecie: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 2.12.2020 r.].

Źródło: domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Repetitorium**”.

W tym materiale powtórzymy wiadomości z jednego z działów wiedzy o społeczeństwie. Powtórzenie opierać się będzie na zestawie ćwiczeń interaktywnych z zakresu ekologizmu, anarchizmu i agraryzmu oraz pracy z tekstami źródłowymi i multimediami. W dalszej części znajdują się dokładniejsze informacje na temat tego, jak czytać polecenia oraz odpowiadać na pytania. Podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę.

Twoje cele

- Przeanalizujesz typy poleceń do ćwiczeń dotyczących ekologizmu.
- Ocenisz swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.
- Scharakteryzujesz założenia ekologizmu, anarchizmu i agraryzmu.
- Wyjaśnisz rolę społeczeństwa wiejskiego historycznie i współcześnie.

- Wskażesz przykłady organizacji anarchistycznych i ekologicznych.

Przeczytaj

Ćwiczenia

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów, itp.). Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, jak rozumieć polecenia w zadaniach różnego typu:

wyjaśnij
twoim zadaniem jest zrekonstruowanie związku przyczynowo-skutkowego, opisanie od początku do końca, o co chodzi i dlaczego;
scharakteryzuj
należy przeanalizować genezę, przebieg oraz konsekwencje danego procesu czy zjawiska, wymieniając uczestników wydarzeń (postacie, organizacje) lub inne istotne elementy;
porównaj
twoim zadaniem jest zestawienie wydarzeń, zachodzących procesów, danych itp. pod kątem występujących między nimi podobieństw oraz różnic;
rozstrzygnij
w tym wypadku oczekiwana odpowiedź jest jedna: „tak” lub „nie” – oczywiście wraz z uzasadnieniem, ale bez formułowania własnych ocen;
rozważ
należy tu sformułować zarówno argumenty, jak i kontrargumenty, czyli „za” i „przeciw”, wartościując słuszność danego rozumowania;
ocen

to polecenie pozwala ci przedstawić własną, subiektywną opinię na temat opisywanych zjawisk i procesów;
każda przedstawiona ocena – o ile będzie dobrze uzasadniona – zostanie uznana, dlatego też kluczową rolę odgrywa umiejętność budowania argumentacji;

udowodnij

w poleceniu tym zawarta jest teza, a twoim zadaniem jest stworzenia krótkiej narracji z podaniem argumentów na rzecz jej prawdziwości;

uzasadnij

zadanie podobne jak powyżej, ale w tym przypadku powinno się określić sposób rozumowania, który umożliwia postawienie danej tezy;

wykaż

należy tu wykazać prawdziwość lub nieprawdziwość związków przyczynowo-skutkowych, odnoszących się do tezy; podaj, wymień, wskaż – takie polecenia występują w zadaniach półotwartych, w których jest miejsce na twoją odpowiedź; podajesz wtedy pojęcie, nazwę własną (pełną, bez skrótów), imię i nazwisko osoby itp.

Pamiętajcie, że odpowiedź musi odnosić się do źródła – błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby osoba odpowiadająca na pytanie umiejętnie połączyła analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bójcie się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołujcie się do podanych źródeł. Pamiętajcie również o tym, by wczytywać się w polecenia – czasem wiedza własna nie jest potrzebna, czasem tekst to tylko inspiracja, a innym razem należy połączyć wiedzę z interpretacją tekstu.

Ekologizm

Ruch ekologiczny należy do najmłodszych formacji społeczno-politycznych. Powstał na przełomie lat 60. i 70. XX w., w znacznym stopniu pod wpływem intensyfikacji badań nad stanem zagrożenia środowiska naturalnego. Głębsza warstwa ideologii ekologicznej ma charakter etyczny i aksjologiczny (odnoszący się do systemu wartości etycznych): dotyczy całokształtu relacji człowiek – natura. Celem umiarkowanego nurtu ruchu ekologicznego jest zachowanie świata przyrody jako bezcennego dobra

dla człowieka. Postuluje on kontrolę nad rozwojem gospodarczym (zwłaszcza przemysłem i nowoczesnymi technologiami w rolnictwie), aby powstrzymać degradację naturalnego środowiska i zapewnić jego rekultywację. Dąży do ochrony zagrożonych gatunków roślin i zwierząt oraz do przeciwdziałania efektowi cieplarnianemu (przez ograniczenie emisji CO₂ do atmosfery). Działacze ekologiczni postulują również rezygnację z rozwoju energetyki atomowej i zastępowanie tradycyjnych, „brudnych” gałęzi produkcji energii odnawialnymi źródłami energii (wykorzystanie wiatru, pływów morskich, energii słonecznej).

W połowie lat 70. XX w. z ruchu ekologicznego wyrosły partie polityczne określane często mianem „zielonych”, które 20 lat później weszły w koalicje rządowe z socjaldemokratami niemieckimi i francuskimi socjalistami (Joschka Fischer pełnił funkcję wicekanclerza i ministra spraw zagranicznych Niemiec; Zieloni byli obecni również w gabinecie Lionela Jospina we Francji).

Przedstawiciele radykalnego odłamu ekologizmu wzywają do przewartościowania stosunku człowieka do natury – ich zdaniem człowiek jest jednym z elementów natury i nie powinien znajdować się na uprzywilejowanej pozycji w stosunku do świata zwierząt. Uważają, że zwierzęta, podobnie jak każda istota ludzka, nie mogą być środkiem, ale wyłącznie celem rozumnego działania człowieka. W tym kontekście mówi się o wyzwoleniu świata zwierząt, zagwarantowaniu ich podstawowych praw i uznania ich godności. Radykalni ekologowie prowadzą kampanie przeciwko wykorzystaniu zwierząt w eksperymentach medycznych, zwalczają produkcję, handel i zwyczaj noszenia garderoby pochodzenia zwierzęcego, promują wegetarianizm. Przykładem działalności tego kierunku w ruchu ekologicznym jest organizacja [Greenpeace](#). Próbowwała ona bezpośrednio uniemożliwiać połowy zagrożonych gatunków ryb i innych zwierząt.

Anarchizm

To pojęcie obejmuje bardzo zróżnicowane i często wzajemnie wykluczające się treściowo kierunki myśli i działalności politycznej. Zespala je odrzucenie organizacji państwowej, którą uznają za instytucję zbędną, a nawet źródło wszelkich nieszczęść.

Zwolennicy różnych szkół anarchizmu wyprowadzają z tej tezy diametralnie różne wnioski.

Szkoły myśli anarchistycznej lokują się zasadniczo po lewej stronie klasycznej sceny politycznej. Anarchiści (lewica) są rzecznikami skrajnego kolektywizmu i postulują tworzenie wielopiętrowej federacji producentów i konsumentów, realizującej w skali lokalnej, regionalnej i globalnej ich kooperację w sferze gospodarczej i kulturalnej. Łączy ich ponadto ateizm i negacja wszelkich systemów wartości moralnych uważanych za maskę dla naturalnego egoizmu. Ważną metodą walki politycznej lewicy anarchistycznej był tzw. terror indywidualny, czyli zamachy na ważnych przedstawicieli zwalczanych władz czy reżimów politycznych. Do najsłynniejszych przykładów takich zamachów należało zgładzenie cara Aleksandra II, zabójstwo prezydenta Francji Sadi Carnota i prezydenta USA Williama McKinleya.

Michaił Bakunin – rosyjski teoretyk anarchizmu kolektywistycznego i działacz rewolucyjny. Anarchistyczną ideę wolności jednostki połączył z ideą kolektywnej własności. Był zagorzałym zwolennikiem rewolucji społecznej, której celem bezpośrednim byłaby likwidacja państwa.

Źródło: domena publiczna.

Czołowymi przedstawicielami różnych odłamów anarchizmu byli: Pierre Joseph Proudhon (1809–1865; anarchizm indywidualistyczny), Michaił Bakunin (1814–1876; anarchizm kolektywistyczny) i Piotr Kropotkin (1842–1921, nazywany księciem anarchizmu). Część anarchistów należała przejściowo do I Międzynarodówki Socjalistycznej, skąd usunięto ich w 1876 r.

Stosunkowo silne znaczenie zyskali anarchiści w Rosji w 2. połowie XIX w. oraz podczas rewolucji 1905 r., kiedy to najsilniejszą formacją, odwołującą się do tej tradycji, byli eserowcy (partia socjalnych rewolucjonistów), rozbita i eksterminowana następnie przez bolszewików. Anarchizm w znaczący sposób zaistniał również na hiszpańskiej scenie politycznej przełomu wieków oraz

podczas wojny domowej w latach 1936–1939 (od pewnego momentu był brutalnie tłumiony przez władze republikańskie).

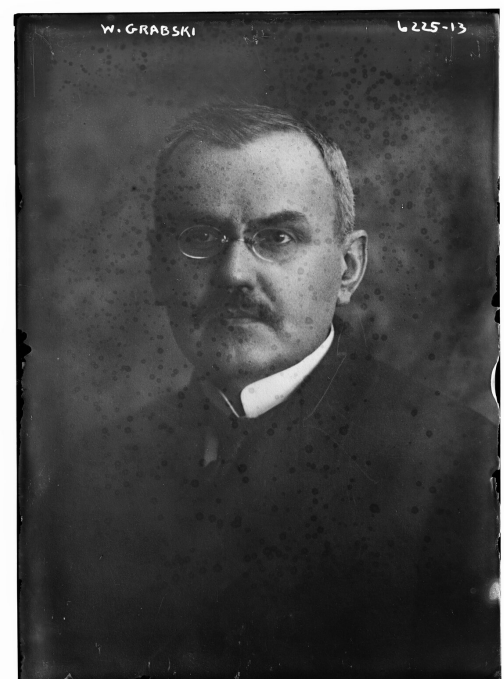
Agraryzm

Agraryzm to kierunek ideowy i stosunkowo zróżnicowany wewnętrznie nurt polityczny sięgający połowy XIX w. Najsilniejsze ośrodki ruchu mieściły się w Niemczech i Szwajcarii, gdzie kształtowały się jego najwcześniejsze formacje. Występował także w Danii, Szwecji, a po I wojnie światowej – w Czechosłowacji, Polsce, Bułgarii, Rumunii i na Węgrzech.

Agraryści przedstawiają swoją koncepcję ustroju i porządku społecznego jako swoistą „trzecią drogę” między dwoma „miejskimi” systemami: kapitalizmem i socjalizmem. Stosunki panujące we wspólnocie wiejskiej – silne emocjonalne przywiązanie do ziemi, przyrody i natury, poczucie jedności losu skłaniające do solidarności bogatszych i uboższych – stanowią wzorzec systemu wartości tego kierunku. Agraryści podkreślają też jego „naturalność” w przeciwieństwie do „sztuczności” stosunków panujących w mieście. Jako uniwersalny model ładu narodowego rekomendują oni porządek wiejski, organiczny – traktujący wszystkie warstwy społeczne jako funkcjonalnie dopełniające się elementy całości. Akcentowanie roli tradycji, rodziny i wiary zbliża agrarystów do chrześcijańskiej demokracji.

Na polskiej scenie politycznej dwudziestolecia międzywojennego agraryzm reprezentowały silne partie ludowe (PSL „Piast”, PSL „Wyzwolenie”; później, po połączeniu wielu ugrupowań w 1931 r. – Stronnictwo Ludowe). Najwybitniejszym teoretykiem doktryny był Stanisław Miłkowski (1905–1945), a do intelektualnych sprzymierzeńców w latach 30. zaliczał się też Władysław Grabski (1874–1938).

Po II wojnie światowej w 1946 r. ideologia agraryzmu stała się fundamentem programu PSL-u pod przewodnictwem Stanisława Mikołajczyka.

Wartości agraryzmu zespalała z misją obrony fundamentalnych praw narodu do niepodległości, demokracji, wolności i obywatelstwa w kręgu zachodniej chrześcijańskiej cywilizacji europejskiej. Wokół PSL skupiły się siły opozycyjne wobec komunistów. Stronnictwo odrzucało dyktaturę proletariatu i kierowniczą rolę partii robotniczej, opowiedziało się przeciw likwidacji senatu. To wszystko, a także szerokie poparcie społeczne i ze strony Kościoła katolickiego, stało się powodem represji władz komunistycznych, które obawiały się, że PSL uzyska dobry wynik w wyborach do Sejmu Ustawodawczego w 1947 r. Dokonano wielu aresztowań i morderstw, część działaczy PSL wyemigrowała, a w partii doszło do rozłamu, co w zasadzie zakończyło jej działalność.

Władysław Grabski
Źródło: domena publiczna.

Na współczesnej politycznej scenie w Europie agraryści zachowują wpływy w krajach skandynawskich oraz w Szwajcarii. Po obaleniu komunizmu w Polsce do idei tych próbowały nawiązywać początkowo liczne, ale rozdrobnione partie ludowe, z których do dziś ostał się jedynie PSL.

Słownik

Greenpeace

międzynarodowa organizacja pozarządowa, znana jako Fundacja Greenpeace; założona w 1971 r. w Vancouver w Kanadzie, by przeciwstawić się amerykańskim testom atomowym na Alasce; obecnie organizacja działa na rzecz ochrony środowiska naturalnego

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z miniwykładem dr. Krzysztofa Kowaluka i zastanów się, czy państwo jest nam potrzebne. Następnie wykonaj ćwiczenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D3iwgZQen>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem: Anarchizm i liberalizm - wolność bez państwa.

Ćwiczenie 1

Scharakteryzuj relację, jaka zachodzi między liberalizmem, libertarianizmem a anarchizmem.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, jaki jest stosunek anarchizmu do koncepcji umowy społecznej.

Polecenie 2

Zapoznaj się z audiobookiem. Zastanów się, jaką rolę współcześnie odgrywa społeczeństwo wiejskie.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P1900ZJy4>

Saturnin Dąbrowski – Agraryzm jako misja dziejowa chłopów

(...) Określenie „warstwy chłopskie” użyte zostało bez jakichkolwiek chęci wywołania efektów demagogicznych. Przez to określenie pragniemy nie tylko uprzytomnić fakt upośledzenia ekonomicznego i społecznego rzesz wiejskich, a również wskazać na te właściwości socjologiczne, które z tych rzesz czynią podstawę cielesną organizmu narodowego. Rzesze chłopskie są protoplazmą, która przed wiekami wyłoniła inne warstwy narodu, a następnie nieustannie je zasilala. W współczesnej epoce proces przenikania sił żywotnych ze źródeł, bijących na nizinach społecznych, do wyższych warstw, jest tak potężny, że nabiera znaczenia misji chłopstwa w narodzie.

Mimo odgrywania podstawowej roli biologicznej w organizmie narodowym rzesze wiejskie dotychczas nie przejawiały swej indywidualności społeczno-politycznej w całokształcie sprawy narodowej (...). Rzesze wiejskie zachowały więc swój pierwotny charakter społeczny. Ich światopogląd ideologiczny jest prosty, lecz zarazem dziewiczy – nieobciążony konsekwencjami aktywności z przeszłości i niewypaczony rutyną żadnych doktryn.

Określenie „chłopski” – zamiast wyrażenia „ludowy”, którego znaczenie jest jednak ogólniejsze i ma posmak romantyczny, dosadniej uwydatnia pierwotność rozwojową i dziewiczość ideologiczną, które to właściwości warstwom chłopskim dają pełnię swobody przy wyborze właściwej postawy wobec najdonośniejszych zagadnień bytu narodowego, jakie wysuwa chwila bieżąca i najbliższa przyszłość.

Na zakrętach dziejowych

W poszczególnych epokach rozwoju dziejowego przodujące miejsce zwykle zajmuje jedna warstwa społeczna, która w danym okresie wykazuje tak wielką prężność rozwojową własnego środowiska, że przoduje wszystkim dziedzinom życia narodowego i nadaje ton całej epoce.

Misja każdej z takich warstw w całej pełni wyodrębnia się poczynając od pewnych wypadków dziejowych, które są jakby przełomem, świadczącym, że nowe siły i kierunku rozwojowe uzyskały przewagę nad starymi (...).

Warstwa chłopska na widowni dziejowej

Pod względem uwydatnienia kierunku ideowego zbliżającej się epoki – znajdujemy się jakby w stanie ideowego bezkrólewia: jaka warstwa nadawać będzie ton dalszemu rozwojowi stosunków gospodarczych, społecznych i kulturalnych?

Rywalizujące dotychczas o ten prymat burżuazja i proletariat, znajdują się jakby w stanie równowagi sił i wpływów; właściwie należałoby powiedzieć: w stanie równowagi bezwładu fizycznego i niemocy ideowej.

Czy rozwój dziejowy wprowadza na widownię nową warstwę społeczną?

(...) W Polsce rozwój dziejowy niemal do ostatniej chwili odbywał się bez udziału najliczniejszej warstwy ludności – to jest chłopstwa. Ludność wiejska przez swą pracę stwarzała tylko materialne podstawy, na których inne warstwy rozwijały wartości, które obejmujemy pojęciem gospodarstwa polskiego, społeczności polskiej i kultury polskiej. W całym tym wysiłku twórczym wieś brała słaby udział i bynajmniej nie troszczyła się o zapewnienie dla siebie dobrodziejstw z dorobku cywilizacyjnego i kulturalnego.

Ta abstynencja i obojętność chłopstwa tłumaczy się tym, że system gospodarstwa społecznego przez długie wieki utrzymywał wieś w całkowitym odosobnieniu ekonomicznym. Natomiast warunki zewnętrzne – wolne obszary ziemi – umożliwiały zdobywanie podstaw dla bytu materialnego. Wprawdzie był to byt nędzny, ale utrzymywał się w dotychczasowym, niezmiennym nastawieniu przy tradycyjnych formach gospodarowania.

Dopiero niedawno – jeżeli czas będziemy oceniać w perspektywie dziejowej – kapitalizm wyrwał wieś z ekonomicznego odosobnienia. Chłopstwo zetknęło się ze światem, a fakt ten rozszerzył w nim zainteresowania kulturalne oraz wzbudził nowe potrzeby cywilizacyjne. Jednocześnie poczęły się kurczyć podstawy

materialne bytu ludności wiejskiej. Wyczerpane zostały obszary ziemi (uwzględniając konieczną parcelację), a gospodarka przy dotychczasowych sposobach nie dostarcza niezbędnych środków dla utrzymania wzrastającej ludności. Trzeba więc szukać nowych sposobów dla zapewnienia sobie bytu odpowiadającego warunkom wzrastających potrzeb kulturalnych i cywilizacyjnych.

Okoliczności te w warstwie chłopskiej wzbudziły coraz to potężniejszą prężność rozwojową. Początkowo prężność ta nie spowodowała zbyt znacznego podniesienia pozycji chłopstwa w życiu wewnętrznym narodu, ponieważ narastające siły rozwojowe znajdowały ujście przez klapę bezpieczeństwa, jaką niezawodnie była emigracja.

Emigracja zewnętrzna pochłaniała najenergiczniejsze czynniki, których siła twórcza całkowicie była stracona dla społeczności wiejskiej i dla narodu. Emigracja wewnętrzna, do miast, odrywała liczne rzesze od rodzimego środowiska własnej społeczności i zasilała nimi zastępy proletariatu miejskiego.

Obecnie, na skutek zbiegu różnych okoliczności zewnętrznych, działanie emigracyjnej klapy bezpieczeństwa zostało tak dalece ograniczone, że wcale nie daje ona upustu dla narastającej prężności warstwy chłopskiej. Nie znajdując ujścia dla swego materiału ludzkiego, wieś musi szukać innych sposobów, które rozwikłałyby problemy, związane z jej bytem i pracą oraz wyprowadziły ją na szerokie i pewne drogi: rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego.

Aby zadania tego dokonać, potrzebna jest koncepcja, która ogarnęłaby wszystkie zagadnienia życia wsi i w realnych warunkach obecnego bytu narodu wyprowadziła jasny drogowskaz przyszłości (...).

Źródło: Saturnin Dąbrowski, *Agraryzm jako misja dziejowa chłopów*, lewicowo.pl [dostęp 01.06.2020 r.].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 3

Wskaż, z czego wynikało to, że „mimo odgrywania podstawowej roli biologicznej w organizmie narodowym, rzesze wiejskie dotychczas nie przejawiały swej indywidualności społeczno-politycznej w całokształcie sprawy narodowej”.

Ćwiczenie 4

Wskaż partie polityczne, które współcześnie w swoich programach czerpią z agraryzmu. Jak to robią?

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zapoznaj się z wykresem i wykonaj zadanie.

Jaka jest Pana(i) osobista opinia na temat zmian klimatu? Które z poniższych stwierdzeń najlepiej odzwierciedla Pana(i) pogląd na tę kwestię.

- ☐ Takie zjawisko jak zmiany klimatu nie istnieje
- ☐ Zmiany klimatu w ogóle nie są zjawiskiem niebezpiecznym
- ☐ Zmiany klimatu nie stanowią szczególnie istotnego zagrożenia
- ☐ Zmiany klimatu są obecnie jednym z największych zagrożeń dla współczesnej cywilizacji
- ☐ Zmiany klimatu stanowią pewne zagrożenie, ale jest to jedno z wielu niebezpiecznych zjawisk

Oprac. na podst.: CBOS, *Polacy o źródłach energii, polityce energetycznej i stanie środowiska. Opinie i diagnozy nr 34*, cbos.pl [dostęp: 19.02.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Rozstrzygnij, czy poglądy respondentów z lat 2009–2016 są zgodne z poglądami ekologów. Uzasadnij swoją odpowiedź, podając właściwe dane.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z tabelą i wykonaj ćwiczenie.

Czy Pan(i) swoim działaniem może przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości?	Gdzie upatrywał(a)by Pan(i) przede wszystkim przyczyn zmian klimatu? Czy, Pana(i) zdaniem:		
jest to przede wszystkim efekt działalności człowieka	odpowiadają za to przede wszystkim przyczyny naturalne	Trudno powiedzieć	
W procentach			
Tak	78	16	6
Nie	66	26	8
Trudno powiedzieć	41	19	30

Źródło: CBOS, *Polacy o źródłach energii, polityce energetycznej i stanie środowiska. Opinie i diagnozy nr 34*, dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 19.02.2020 r.].

Wskaż zależność pomiędzy stosunkiem respondentów do przyczyn zmian klimatu, a ich przeświadczeniem o możliwości przyczynienia się do poprawy stanu środowiska.

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Marcin Kawa

Co to jest GMO? Organizmy transgeniczne?

Organizmy modyfikowane genetycznie - GMO (z ang. Genetically Modified Organism) – organizmy transgeniczne – są to organizmy które zawierają w swoim genomie (czyli informacji genetycznej organizmu) obce geny, pochodzące z obcego organizmu. Dziedziną nauki zajmującą się modyfikacjami organizmów jest inżynieria genetyczna, umożliwia ona wyizolowanie i namnożenie dowolnego genu z dowolnego organizmu i za pomocą różnych metod wprowadzenia go do genomu modyfikowanego organizmu.

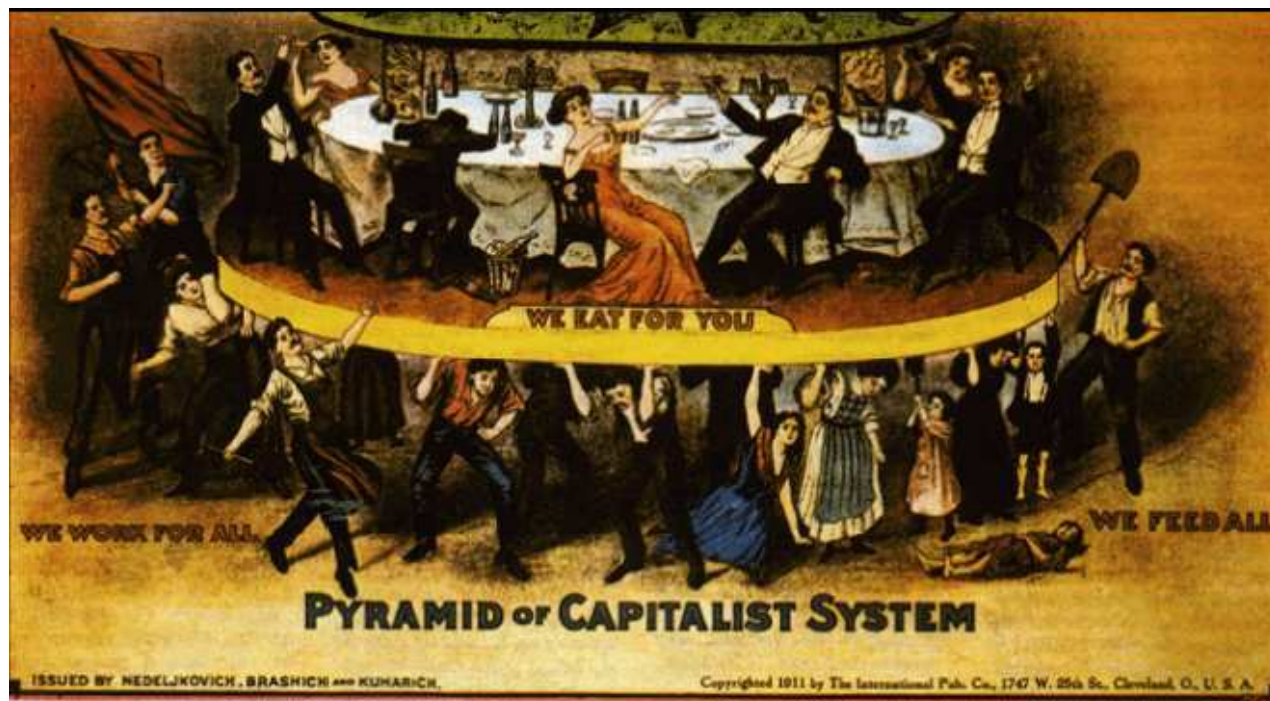
Źródło: Marcin Kawa, *Co to jest GMO? Organizmy transgeniczne?*, 27.11.2004 r., dostępny w internecie: biotechnolog.pl [dostęp 22.02.2020 r.].

Wyjaśnij, z jakiego powodu zjawisko przedstawione w tekście jest krytykowane przez Greenpeace.

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z ilustracją i wykonaj polecenie.

Plakat anarchosyndykalistycznego związku zawodowego Robotnicy Przemysłowi Świata.

We eat for you – Jemy za ciebie

We work for all – Pracujemy za wszystkich

We feed all – Karmimy wszystkich

Pyramid of Capitalist System – Piramida systemu kapitalistycznego

Źródło: dostępny w internecie: polskieradio.pl [dostęp 22.02.2020 r.], domena publiczna.

Rozstrzygnij, czy fragment plakatu przedstawia lewicową odmianę anarchizmu. Uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do elementów przedstawionych na ilustracji.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” *Encyklopedia PWN: anarchizm*

Doktryna polityczna i ruch społeczny sprzeciwiające się wszelkiej władzy publicznej, postulujące likwidację państwa i zastąpienie go ustrojem bezpaństwowym, opartym na wolnych od jakiegokolwiek przymusu, samorzutnie powstających związkach producentów i konsumentów.

Źródło: *Encyklopedia PWN: anarchizm*, dostępny w internecie: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 2.12.2020 r.].

Biorąc pod uwagę elementy definicji, wyjaśnij, dlaczego anarchizm nie znalazł dużego poparcia na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX wieku.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Arkadiusz Indraszczyk

Refleksje o „trzeciej drodze” – wielość propozycji i trudności ich zastosowania jako systemów ustrojowych

Według Sławińskiego, agraryzm był doktryną, która „ostrzega przed jednostronnym rozwojem kulturalno-cywilizacyjnym (...). Prowadzi to bowiem do wynaturzonych form kultury (...), której produktem w najlepszym razie jest »system używania«, zwłaszcza w olbrzymich konglomeratach miejskich, obliczony nie na szczęście jednostek, ale na maksymalną produkcję i konsumpcję”. Taki system prowadził do tworzenia człowieka – indywidualisty, nastawionego na zysk i wyuczonego bezwzględnej walki „o swoje”.

Źródło: Arkadiusz Indraszczyk, *Refleksje o „trzeciej drodze” – wielość propozycji i trudności ich zastosowania jako systemów ustrojowych*, dostępny w internecie: mhprl.pl [dostęp 22.02.2020 r.].

Dokończ zdanie.

Według podanego fragmentu Sławiński krytykował występujący rozwój kulturalno-społeczny jako niezgodny z typową dla agraryzmu zasadą...

☐ solidarności i współpracy społecznej.

☐ przywiązania do ziemi i natury.

☐ poszanowania tradycji, rodziny i wiary.

☐ organiczności porządku wiejskiego.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Zofia Chyra-Rolicz

Spółdzielczość jako element tożsamości ruchu ludowego

W opinii działaczy ruchu ludowego spółdzielczości wiejskiej przeznaczano rolę pomocniczą w organizacji pracy i życia mieszkańców wsi. Postrzegano ją jako czynnik podnoszenia poziomu ekonomicznego, technicznego i kulturalnego gospodarstw wiejskich. W pierwszych powojennych latach chaosu gospodarczego (do 1924 r.) partie ludowe różnych orientacji widziały w spółdzielczości przede wszystkim skuteczną formę samoobrony ludności wiejskiej i miejskiej przed wyzyskiem spekulantów, licznych pośredników handlowych. (...) Jednakże pomimo ładnie brzmiących deklaracji programowych i agitacji prospółdzielczej w terenie i na łamach prasy ludowej (...) efekty zaangażowania stronnictw ludowych w rozwój spółdzielczości były jeszcze nikłe. Rozwojowi kooperacji nie sprzyjała nieustabilizowana sytuacja gospodarcza przed reformą walutową Władysława Grabskiego.

Źródło: Zofia Chyra-Rolicz, *Spółdzielczość jako element tożsamości ruchu ludowego*, dostępny w internecie: mhpri.pl [dostęp 22.02.2020 r.].

Wskaż, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Rozwojowi spółdzielczości sprzyjała nieustabilizowana sytuacja gospodarcza.	☐	☐
Celem ruchu spółdzielczego była ochrona interesów jego członków.	☐	☐
Partie ludowe nie propagowały rozwoju ruchu spółdzielczego.	☐	☐

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Ruch spółdzielczy był z założenia ruchem politycznym.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Jan Jachymek

Ludowcowa koncepcja „trzeciej drogi”

Ideologia ruchu komunistycznego była zasadniczo sprzeczna z fundamentalnymi założeniami agraryzmu i „trzeciej drogi” rozwoju społecznego. Fundamenty ideowe agraryzmu zasadzały się na następujących filarach:

1. Najważniejszą wartością jest ziemia, naturalne środowisko życia i pracy człowieka (...).
2. Państwo jako najwyższa forma zorganizowanego bytu narodu, suwerenne i demokratyczne (...).
3. (...) podstawa ładu ustrojowego państwa powinna mieć wymiar (...) całościowy, zaś warunkiem jej rzeczywistego funkcjonowania jest pluralizm gospodarczy i polityczny.

Źródło: Jan Jachymek, *Ludowcowa koncepcja „trzeciej drogi”*, dostępny w internecie: mhprl.pl [dostęp 22.02.2020 r.].

Do każdego przedstawionego w tekście filaru ideowego agraryzmu dopisz wyjaśnienie, dlaczego jest on sprzeczny z ideologią komunistyczną.

1.

2.

3.

Dla nauczyciela

Autor: Justyna Szymańska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie, Wiedza o społeczeństwie 2022, Historia i teraźniejszość

Temat: Inne doktryny polityczne

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

10) przedstawia założenia ideowe wybranych ruchów społecznych (np. alterglobalizm, ekologizm, feminizm).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje typy poleceń do ćwiczeń dotyczących ekologizmu;
- ocenia swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń;
- charakteryzuje założenia ekologizmu, anarchizmu i agraryzmu;
- wyjaśnia rolę społeczeństwa wiejskiego historycznie i współcześnie;
- wskazuje przykłady organizacji anarchistycznych i ekologicznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- śniegowa kula.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;

- rzutnik multimedialny.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treścią e-materiału, aby w czasie zajęć móc aktywnie uczestniczyć w dyskusji i rozwiązywać zadania.
2. Uczniowie wyszukują przykłady organizacji reprezentujących agraryzm, ekologizm i anarchizm. Notują najważniejsze informacje na ich temat.

Faza wstępna:

1. Wybrani lub chętni uczniowie przedstawiają przykładowe organizacje reprezentujące agraryzm, anarchizm oraz ekologizm.
2. Wprowadzenie uczniów w temat lekcji: „Inne doktryny polityczne” i omówienie celów zajęć.
3. Śniegowa kula. Uczniowie w parach przygotowują definicje agraryzmu, anarchizmu i ekologizmu. Następnie łączą się w czwórki, porównują swoje pomysły, dyskutują i tworzą wspólną wersję propozycji. W kolejnym kroku łączą się w ósemki i coraz liczniejsze grupy, aż powstaną ogólnoklasowe wersje definicji. Chętna lub wybrana osoba zapisuje propozycje na tablicy.

Faza realizacyjna

1. Podział klasy na grupy. Każda z nich opracowuje fragment materiału z sekcji „Podsumowanie”. Po zakończeniu pracy przedstawiciele zespołów prezentują przydzielone zagadnienie. Pozostali uczniowie sporządzają notatki, mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.

2. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia nr 1–4, a następnie porównują swoje odpowiedzi z kolegą lub koleżanką.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie wykonują indywidualnie lub w parach pozostałe ćwiczenia.

Praca domowa:

Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Zapoznaj się z audiobookiem i przygotuj wypowiedź pisemną na temat tego, jak funkcjonowało społeczeństwo wiejskie i jakie było jego znaczenie historycznie, a jak to wygląda dziś.

Zapoznaj się z filmem i przygotuj notatkę w formie mapy myśli dotyczącej tego, o czym mówi dr K. Kowaluk.

Materiały pomocnicze:

Saturnin Dąbrowski, *Agraryzm jako misja dziejowa chłopów*, lewicowo.pl.

CBOS, *Polacy o źródłach energii, polityce energetycznej i stanie środowiska. Opinie i diagnozy nr 34*, cbos.pl.

Marcin Kawa, *Co to jest GMO? Organizmy transgeniczne?*, biotechnolog.pl.

Arkadiusz Indraszczyk, *Refleksje o „trzeciej drodze” – wielość propozycji i trudności ich zastosowania jako systemów ustrojowych*, mhprl.pl.

Zofia Chyra-Rolicz, *Spółdzielczość jako element tożsamości ruchu ludowego*, mhprl.pl.

Jan Jachymek, *Ludowcowa koncepcja „trzeciej drogi”*, mhprl.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Film” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.